

Brøndbyøsters historie

Lars Ellgaard · Saturday, September 22nd, 1100

Brøndbyøsters historie

Sammen med Brøndbyvester ejerlav udgør Brøndbyøster ejerlav i dag Brøndby Kommune. De ydre grænser for dette område, der samtidig danner de to kirkesogne, er uforandret siden middelalderen. Landsbyerne i Københavnsområdet er sjældent særlig godt undersøgt. Derfor ved man i virkeligheden ikke så meget om, hvor gamle de er, men udgravninger i Brøndbyøster i 1980'erne viste, at bebyggelsen i hvert fald har ligget på det samme sted siden 1100-tallet. I kystlandet ned mod Køge Bugt var der tidligere mange moser, der gjorde det vanskeligt at afvande området. Vestegnens landsbyer ligger derfor typisk ved ådalene. Det gælder for eksempel Vallensbæk, Tranegilde, Ishøj, Kildebrønde – og Brøndbyvester og Brøndbyøster. Vandløbet i Brøndbyøster har dog været af mere beskedent størrelse og eksisterer ikke mere i dag.

Brøndbyøsters navn og oprindelse stammer tilbage fra den tidlige middelalder, men selve området har været befolket mange tusind år tidligere. Brøndbyøster landsbys langstrakte form blev skabt for mindst tusind år siden, da gårdene placeredes i en kreds langs byens to gennemgående veje. Dette gamle vejforløb er stadig intakt, men brydes dog af Park Allé, der løber tværs gennem byen.

Brøndbyøster Kirke

Landsbykirkerne er de ældste bygningsværker i kommunen. Brøndbyøster Kirke er nok den ældste og var måske kirke for hele det oprindelige Brøndby Sogn, indtil Brøndbyvester Sogn skilte sig ud. Brøndbyøster Kirke, der er blandt de ældste i Københavnsområdet, er sandsynligvis opført i årene omkring 1150.

Brøndbyøster Kirke er opført i kampesten, men der er også brugt kridtsten til forskellige bygningsdele, for eksempel indvendig i tårnet. Kampestenene ses dog ikke i dag, da muren er hvidtet. Oprindeligt bestod kirken blot af skib og kor. Tårnet der er opført af munkesten, kom til senere formentlig i mellem 1450 og 1550. I tårnet har skiftende tiders klokkere ridset årstal, og det ældste er 1563. Man ved dog, at kirken havde en klokke allerede i 1528, men den kan have hængt i et selvstændigt klokkeårn af træ ved siden af kirken. Våbenhuset er ligeledes kommet til senere og stammer sandsynligvis fra 1700-tallet. Kirken havde i den tidlige middelalder en "triumfmur" mellem skib og kor, men den er senere revet ned. Der er ikke bevaret noget inventar fra middelalderen. Ældst er prædikestolen og alterbordet, der stammer fra slutningen af 1500-tallet.

I årene 1658-60 var Danmark i krig med Sverige, hvor Brøndbyøster Kirke blev brugt

som sove- og spiserum til de svenske soldater og deres heste. Efter to års mishandling af kirken var den i så dårlig stand, at myndighederne foreslog, at den blev revet ned. Lokal opbakning forhindrede imidlertid dette, og de lokale brøndbyøsterborgere gik derfor i gang med at genrejse kirken, så den atter stod klar til brug i 1667.

Den gamle landsby

Ved kirken lå Kildehuset, hvor landsbyens beboere kunne hente vand. Kilden blev desuden brugt til at fylde landsbyens brandtønder, så derfor lå sprøjtehuset ved kirkegårdsågen ud mod Brøndbyøstervej. Syd vest for kirken lå en større sø, hvor der endnu i 1965 væltede så meget vand op, at man måtte stoppe hullet med beton.

De gårde, der i dag ligger inde i selve landsbyen, har sandsynligvis ligget de samme steder, lige så længe der har været gårde siden middelalderen, og måske endda endnu længere tilbage. I Brøndbyøster var der inden udskiftningen i slutningen af 1700-tallet såkaldt trevangsbrug. Det vil sige, at landsbyens jorder var delt op i tre vange: Nørre Vang, Øster Vang og Vester Vang. Her lå de i alt 44 åse, eller, der igen var inddelt i agre – én for hver gård i byen. Hver gård havde altså mange små stykker jord fordelt ud over et større areal.

Ved udskiftningen i 1780 fik bønderne imidlertid mulighed for at samle deres jorder, så man ikke skulle koordinere med alle de andre, hver gang der skulle høstes, sås og pløjes. Således blev 15 gårde liggende i byen, mens jorden blev fordelt i en såkaldt stjerneudskiftning, hvor jorderne lå i stjerneform ud fra landsbyen. Resten – 4 gårde – blev tildelt jord langt fra landsbyen og måtte derfor flytte ud af Brøndbyøster for at komme tæt på deres jord. Samtidig blev der udlagt en række mindre jordlodder til husmændene i Brøndbyøster. Disse lå helt op til landsbyens sydskel, så husmændenes jord praktisk talt grænsede op til Avedøre Landsby.

Rytterskolen

Da Christian d. 5. kom på tronen i 1670, iværksatte han næsten omgående en reform af det danske forsvar. Der blev oprettet fire rytterregimenter, som skulle finansieres af bønderne på krongodset, altså i de områder, hvor kongen ejede jorden. Krongodset var i 1600-tallet stadig spredt over det meste af landet, men for at lette organiseringen af hæren, samlede Frederik d. 4. i 1717 krongodset i nogle bestemte områder, de såkaldte rytterdistrikter, hvoraf der i alt var 12. Brøndbyøster lå i det Københavnske rytterdistrikt.

Oprindeligt var tanken med det nationale rytteri, at hver bonde skulle deltage i landets forsvar. Men det var dog næppe bønderne selv, der steg til hest for at værne konge og fædreland. For hver 8 tønder hartkorn skulle der stilles en ryttersoldat, og som regel var det gårdens karl, der måtte holde for.

I 1719 fik Frederik d. 4. et forslag fra en nordsjællandsk præst, der gerne ville have bygget en skole i sit sogn. Det inspirerede nogle af kongens embedsmænd til at foreslå, at kongen lod opføre skoler overalt i rytterdistrikterne. Kongen, der var stærkt pietistisk indstillet anså tilegnelsen af kristendommen gennem undervisning for vigtig, bifaldt forslaget. Inden længe gik et omfattende skolebyggeri i gang. I alt 240 skoler blev i

løbet af en kortere årrække opført i distrikterne.

Der blev anvendt den samme grundtegning til alle skolerne, så de blev stort set ens. Alene i det københavnske rytterdistrikt blev der opført 19 rytterskoler, og altså også en i Brøndbyøster. Rytterskolen i Brøndbyøster brændte desværre i 1869, men blev opført igen umiddelbart efter på samme sted.

Brøndbyøster og Fingerplanen

Lige efter 1. verdenskrig – i 1919 – købte Københavns Kommune en række ejendomme i Brøndbyøster og Rødovre. I København vidste man, at der ville blive behov for arealer til boligbyggeri udenfor sine egne grænser, hvis den stadig voksende befolkning skulle kunne tilbydes ordentlige boligforhold. Opkøbene fortsatte op gennem 1930'erne, og før 2. verdenskrig ejede Københavns og Frederiksberg Kommune Store jordarealer ved Brøndbyøster.

Under besættelsen gik boligbyggeriet imidlertid i stå. I stedet brugte man tiden til at lægge planer for fremtiden. I mellemkrigsårene blev der gjort forsøg på at skabe en overordnet plan for hele hovedstadsområdet, som i 1947 resulterede i Skitseforslag til en egnsplan for Storkøbenhavn, i daglig tale kaldet Fingerplanen.

Brøndbyparken

I 1949 stiftedes boligselskabet "Brøndbyparken", som kom til at stå for de første byggerier nord for Brøndbyøster. Samme år begyndte indflytningen i Brøndbyparkens første afsnit, Bredager og Gillesager. Dermed fik kommunen på én gang 1000 nye indbyggere, og på en enkelt måned forøgedes indbyggertallet med 30 %. Husene var på op til tre etager og var som nogle af de første i landet opført som montagebyggeri af ikke-faglærte håndværkere.

Brøndbyparkens afdeling 3, Brøndbyøster Torv, opførtes 1951-1954 som 9-etages ejendomme. Der var i Danmark kun bygget enkelte andre højhuse, f.eks. på Bellahøj, men Brøndbyøster Torv er et af de få eksempler på højhuse, der er bygget som traditionelt murstensbyggeri. Bebyggelsen omkring torvet er et godt eksempel på virkeliggørelsen af de idéer, der lå i efterkrigstiden Fingerplan, idet byen skulle vokse langs S-togsstationerne, hvor der skulle opføres etageejendomme og butikcentre, men enfamiliehuse og industri skulle længere væk. Arealerne mellem S-togslinjerne skulle friholdes for bebyggelse i stedet udlægges til grønne områder.

Nygårdsparken

Mens husene på Brøndbyøster Torv blev bygget, var forhandlingerne om bebyggelse af Københavns Kommunes areal mellem jernbanen og Roskildevej allerede i gang. Københavns Magistrat var interesseret i en så stor udnyttelse af jorden som muligt. man regnede med, at der kunne opføres mere end 4000 lejligheder i området.

I årene 1954-1960 blev der udarbejdet bebyggelsesplan for nævnte område, der oprindeligt tilhørte gården Nygård. Planen avr at opføre en by til 16.000 mennesker – lige så mange om der den gang boede i Kalundborg, Frederikssund og Frederiksværk til

sammen. På få år blev Brøndbyøster til Danmarks største arbejdsplads. I 1958 stod højhuset på Nørrekær 50-56 færdig, og i 1960 flyttedes der ind i de to etages ejendomme på Solkær.

Brøndby Nord

Som sagt havde Frederiksberg Kommune også erhvervet jord i Brøndbyerne til byens fremtidige vækst. Frederiksbergs jord, der var erhvervet i 1926, lå nord for jernbanen mellem Brøndbyøstervej og Vestvolden og var oprindeligt tænkt anvendt som kirkegård til frederiksbergborgere. Imidlertid ønskede Frederiksberg Kommune i 1962 at afhænde arealerne. Det passede godt med Brøndby Kommunes planer om at bebygge dette område i forlængelse af Nygårdsbebyggelsen. Dermed var der åbnet mulighed for byggeriet af Brøndby Nord.

Brøndbyskoven

For bare 50 år siden lå Brøndbyøster landsby i det åbne landskab, omgivet af dyrkede marker. Udviklingen var imidlertid på vej og byggeriet ved jernbanen i gang.

I 1940'erne var idéen om en ny skovplantning i Brøndbyernes kommune blevet født. Den skovløse Vestegn ville få brug for rekreative områder, den blev udbygget med boliger. I Brøndbyøster havde Københavns Kommune ejet jord siden 1919 og også her ville magistraten bygge boliger. Men sognerådet i Brøndbyerne holdt igen og foreslog skovplantning, der med tiden ville omgive Brøndbyøster Landsby på alle tre sider og afskærme den fra den meget dominerende højhusbebyggelse mod nord.

Sognerådet ejede selv jord i området og fik overtalt Københavns Kommune til, at man i fællesskab anlagde skoven. I dispositionsplanen fra 1949 blev det således fastlagt, at Brøndbyskoven skulle omkranse Brøndbyøster på tre sider.

I efteråret 1952 begyndte man på plantningen af Brøndbyskoven, og i november holdt man den officielle "indvielse", hvor såvel landbrugsministeren som borgmestrene fra Københavns og Brøndbyernes Kommune plantede et træ. Det tog dog nogle år, inden nyplantningerne for alvor lignede skov, og først i 1964 åbnedes Brøndbyskoven for offentligheden. I dag er skoven yderligere udbygget med beplantning på markerne ned mod Bakkegården.

This entry was posted on Saturday, September 22nd, 1100 at 2:26 pm and is filed under You can follow any responses to this entry through the [Comments \(RSS\)](#) feed. Both comments and pings are currently closed.